

ključa za rodove je ob spremembi taksonomskega koncepta rodov čisto spremenjen, tako da nekdanje težave s točko 18b ni več.

Pri travah je točka 10a (zdaj 9a) popravljena, na točko 17a (prej 16a, *Brachypodium*) pridemo še vedno tudi z nekaterimi vrstami rodu *Elytrigia*, koncept nekdanje točke 22a je spremenjen, na prejšnji točki 39b (zdaj 38a) se moramo odločiti, da imata npr. *Panicum* in *Anthoxanthum* 1-cvetne klaske, res pa sta drugi cvet oziroma druga dva cvetova sterilna in od njiju ostaneta le krovni plevi, trditev na točki 59b (prej 55b), da naj bi rodovi *Danthonia*, *Avena*, *Koeleria* ... bili brez vrhnjega jalovega cveta, je še vedno napačna, nekdanja točka 59 (zdaj 63) je primerno popravljena, prav tako prejšnja točka 67 (zdaj 70), znak na prejšnji točki 72 (zdaj 76), ki je govoril o lateralno izraščajočih vratovih pri rodu *Bromus*, je zdaj primerno dopolnjen in je poudarek na drugih znakih. Pri rodu *Lolium* je ključ popravljen, medrodovni križanci x *Festulolium* pa so omenjeni na primernem mestu pri enem in drugem starševskem rodu. V ključu za rod *Dactylis* se še vedno vlečejo stare napačne navedbe o številu cvetov v klaskih in številu žil ogrinjalnih plev ter prav tako nezanesljive navedbe o dlakavosti gredlja in oblikovanosti vrha krovnih plev. Točka 1 pri rodu *Calamagrostis*, ki zahteva razraslost vegetativnih poganjkov, je nespremenjena in torej še vedno zelo težko uporabna, saj pogosto nimamo na voljo popolno nabranega materiala. V grobem bi lahko povzel, da se na podlagi zgoraj omenjenih pomanjkljivosti iz prve izdaje razločno vidi, da so se zadnjih 15 letih z vsebino ukvarjali, a verjetno ne čisto sistematično in ne vedno z mislijo na uporabnika ključa.

Žal se je nekaj napak prikradlo tudi čisto na novo, taka je gotovo risba segmenta lista *Polystichum setiferum* (124/3), ki ne prikazuje glavne značilnosti razločnega peclja segmenta ter z vretenom vzporednega proksimalnega roba istega segmenta. Pa bodi za zdaj dovolj. Vsekakor je knjiga v srednjeevropskem prostoru eden boljših tovrstnih priročnikov, in ker nam je tudi jezik dovolj blizu, vsaj v osrednji in vzhodni Sloveniji pa tudi flora dovolj podobna, lahko Klič le toplo priporočim. Če vas torej pot zanese na Češko, ne pozabite obiskati kake knjižarne, za bolj nestrpne pa je na voljo tudi internetna prodaja.

NEJC JOGAN

Terenski priročnik za prepoznavanje tujerodnih vrst v gozdovih. Druga, dopolnjena izdaja.

Uredili: J. Kus Veenvliet, P. Veenvliet, M. de Groot & L. Kutnar. Ljubljana: Založba Silva Slovenica, Gozdarski inštitut Slovenije, 2019, 180 str.

V okviru projekta Life Artemis, ki poteka že od leta 2016 in bo trajal še do 2020, je eden od pomembnih ciljev vzpostavitev sistema za zgodnje odkrivanja tujerodnih invazivnih vrst v gozdnem prostoru, kar je nujna podlaga za hitro ukrepanje, ko so razmere še obvladljive. S tem namenom so pripravili že dve izdaji v naslovu omenjenega priročnika, ki obravnava izbrane tujerodne vrste s potencialom, da postanejo invazivne v naših gozdovih, oziroma so se lokalno že naturalizirale in predstavljajo grožnjo. Avtorji besedila so L. Kutnar, A. Marinšek, J. Kus Veenvliet, D. Jurc, N. Ogris, A. Kavčič, M. de Groot, K. Flajšman in P. Veenvliet.

Ker nas v Hladnikiji zanimajo predvsem rastline, se bom v nadaljnjem besedilu ukvarjal le s približno dvema tretjinama vsebine priročnika, zadnjo tretjino, ki obravnava glive in živali, puščam v presojo komu drugemu. Vsebinsko gre pri priročniku za izpeljavo nekaj podobnih publikacij, ki smo jih v okviru različnih projektov pripravili v preteklem desetletju, s tem da je zdaj iz vsebine izpuščena skupina že dokazano invazivnih in razširjenih tujerodnih vrst, poudarek pa je na novih, redkih ali pričakovanih. Vsaj bilo naj bi tako.

Po nekaj kratkih uvodnih poglavjih, ki predstavijo idejo zgodnjega odkrivanja in hitrega odzivanja ter razložijo koncept knjige, sledi nekaj botaničnih in entomoloških pojmov, ki naj bi uporabniku pomagali brati opise vrst. Pri botaničnih pojmih je tu nekaj nerodnosti, tako npr. skica jajčaste oblike lista ni primerna, saj je po definiciji jajčast list najširši v dolnji polovici listne ploskve, list z valovitim robom pa ni »valovit list« ter ustrezno tudi vsi drugi pojmi na sl. 6. Dalje orešek praviloma ni na noben način »podoben orehu« in tudi ne nastane le iz nadsrle plodnice, skledica ne nastane iz cvetišča. Sploh je ta slovarček precej neroden, za poznavalca osnovne botanične terminologije nepotreben, za začetnika nezadosten in z uporabo nadaljnjih nerazumljivih pojmov v razlagah (npr. forma, internodij, simpatričnost, vegetativni) tudi težko razumljiv.

V priročniku je obravnavanih 43 rastlinskih vrst (ter njihove morebitne zamenjave), a izbor je videti precej nedodelan, celo poljuben, saj na primer niso podrobneje predstavljene vrste kot japonski dresnik, robinija, indijski jagodnjak, črnoplodni mrkač, nežni loček, ki so v gozdovih razločno naturalizirane in vsaj prvi dve tudi invazivni, obravnavano pa je nekaj vrst, ki gozdov zaradi specifičnih ekoloških zahtev sploh ne ogrožajo, kot na primer mnogolistni volčji bob, sahalinski dresnik, ameriški lizihiton, metuljnik, žvrklja, ali pa gre za tujerodne vrste, pri katerih je zaradi klimatskih razlogov naturalizacija v Sloveniji zelo malo verjetna, kot na primer himalajski dresnik, arauja, južnoafriški bršljan, latnati mehurnik. Prav tako bi v priročnik poleg manjkajoče robinije obvezno sodila še črni oreh in duglazija, vrsti, ki se ju številni gozdarji še vedno trudijo saditi v gozdove in ob znani lokalni naturaliziranosti predstavljata resno grožnjo, dalje ameriški topoli, zeleni bor in še kaj bi se našlo. Nabor vrst se sicer sklicuje na predhodno objavljena seznama (opazovalni in opozorilni), a tudi od teh seznamov je pri prenosu v priročnik nekaj težko določljivih vrst odpadlo, tako da je videti končni nabor precej nekonsistentno, znotraj štirih obravnavanih skupin (drevesa, grmi, ovijalke, zeli) pa tudi brez prepoznavnega vrstnega reda obravnav.

Posamezna obravnavana vrsta je predstavljena na dveh sosednjih straneh, pravzaprav le na eni, druga služi predstavitvi morebitnih podobnih vrst. Vsaka vrsta ima po tri fotografije, ki načeloma predstavljajo vegetativni del, cvet in plod (a vedno ni tako, oljčici in hrastu na primer manjkata cvet in plod, amorfi, pokalcu, medvejki, drobnocvetni nedotiki, japonskemu kosteniču, metuljniku in šipku plod, rdečeščetinasti robidi, negundovcu, pajesenu, octovcu, koprivovcu, kalini in jesenu cvet, kitajski gliciniji list). Nekaj majkajočih fotografij je sicer primerno nadomeščenih z risbami, a ne vse. Slovenskemu imenu sledi strokovno ime, pri čemer je moteča velika začetnica slovenskega imena (čeprav gre obenem



za naslov poglavja, bi fleksibilnost oblikovanja zlahka prenesla malo začetnico, ki bi bila za uporabnika bolj povedna) ter odsotnost sinonimov strokovnih imen, tudi kadar bi bili nujni (recimo pri severnoameriških nebinah, ki jih večinoma še vedno obravnavamo znotraj rodu *Aster*), moteče pa je tudi vsiljevanje modernih rodovnih konceptov, ki v slovenski strokovni literaturi še niso bili širše sprejeti (npr. *Symphyotrichum* za ameriške nebine, *Persicaria* za dresnik, *Berberis* za mahonijo). Po kratkem opisu posamezne vrste sledi po nepotrebnem s tujko »habitat« označeno rastišče (oziroma pri živalih življenjski prostor), nato »status«, ki opisuje stopnjo naturaliziranosti in še »podobne vrste«, kjer se pravzaprav začne besedilo, ki v glavnem obsega drugo stran. V stolpcu na desni tretjini prve strani je predstavljenih še pet podrobnosti o vrsti: »taksonomija«, »izvor«, »prvi podatek«, »poti vnosa« in »sosednje države«. Prva pomeni le omembo družine, kamor vrsta sodi (in bi jo bilo torej smiselno in bolj korektno nasloviti »družina«), druga omenja kontinent, s katerega vrsta prihaja, tretja približno letnico prve zaznave vrste v Sloveniji, četrta z nekaj besedami opiše razlog za pojavljanje vrste v Sloveniji (npr. »okrasna rastlina«), peta pa samo našteje kratice sosednjih držav, v katerih je bila vrsta že zaznana. Ob zelo konciznih vsebinah pod posameznim naslovom zagotovo zelo pogrešamo opis negativnega vpliva posamezne vrste na naravo ter možnost in način odстранjevanja.

Sosednja stran predstavitve posamezne vrste je posvečena morebitnim podobnim rastlinam, s katerimi bi vrsto lahko zamenjali. Tu je bila pred avtorji zahtevna naloga, ki je brez jasno definiranih kriterijev izbora ter dobro znane ciljne publike pravzaprav ni mogoče dobro rešiti. Nekatere vrste so pač tako zelo posebne (npr. svečniški osat, mnogolistni volčji bob, ameriški lizihiton, čokoladna akebija), da je navajanje podobnih nesmiselno, oziroma se res podobne vrste pač ne pojavljajo v naših krajih, druge so primerjane s po nepotrebnem predstavljenimi vrstami, za katere je vprašljivo, ali sploh kje v Sloveniji rasejo, če pa že, so kvečjemu redko gojene (npr. *Impatiens capensis*, *Lysichiton camtschatcensis*, *Symplocarpus foetidus*, *Senecio angulatus*, *Wisteria floribunda*, *W. frutescens*, *Akebia trifoliata*, *Sambucus nigra* f. *laciniata*, *Prunus lusitanica*, *Berberis canadensis*, *Gymnocladus dioica*, *Acer cissifolium*, *A. maximowiczianum*, *Rhus copallina*, *Celtis laevigata*), po drugi strani je nekaj primerjav res nepotrebnih, saj gre za vsakomur jasno popolnoma različne vrste (npr. volčja češnja pri barvilnici, preobjeda pri volčjem bobu, lovorikovec pri kalini, lovor pri oljčki, cer pri rdečem hrastu). In zakaj je tako preobilje navajanja problematično? Po eni strani kljub številnim navedenim vrstam še vedno ne moremo predstaviti prav vseh na svetu rastočih morebiti podobnih rastlin, po drugi strani je za uporabnika zamudno, če po nepotrebnem bere opise znakov vrst, ki so zelo malo verjetne v Sloveniji ali tako očitno drugačne, da je besedilo preprosto odveč. Tudi ilustrirani in opisani razlikovalni znaki niso vedno optimalni, nekateri so celo napačno predstavljeni (»vedno rdeča« skorja pri rdečem drenu, »čeladasti cvet« pri nedotiki, »26–50 jezičastih cvetov« pri *Erigeron annuus*, že na sliki na naslovnici jih lahko naštejemo 80), zelo pa je mogoče površno opisovanje na način: pecelj kratek / pecelj dolg, nekoliko / izrazito, do 10 mm / do 12 mm, navedba znaka pri le eni vrsti, kratkopeceljati / peceljati ipd.

Predstavitvam rastlin, gliv in živali sledi stvarno kazalo, a za njim še nekoliko nenavaden seznam fotografij, pri katerih je takole na oko za kaki dve tretjini kot avtor naveden »arhiv zavoda Symbiosis«. Človek bi tako navedbo še nekako razumel pri založniški hiši, ki s stotinami zaposlenih v desetih letih zbira milijone fotografij, pri majcenem zavodu z dvema zaposlenima pa se zdi kar neverjetno, da se avtorstva ne da ugotoviti.

Naj pa se na tem mestu vendar nekoliko posipam s pepelom, saj sem precej gradiva o rastlinskih vrstah v knjigi kot strokovni recenzent dobil na vpogled in pregled pred tiskom

ter v zvezi s tem pri vseh obravnavanih rastlinah s pripombami, dopolnili in popravki seveda od neke mere vplival na končno vsebino. A pri tem sem se kot recenzent vendar omejil od avtorskega pristopa, tako da so bili komentariji, s katerimi sem poskusil vplivati na vsebino, zelo parcialni, nikakor pa se nisem vtikal v koncept celotnega priročnika, v katerega pravzaprav pred tiskom niti nisem imel vpogleda.

Pri nedoslednosti vsebine obravnavanega priročnika gre v veliki meri tudi za splošno vprašanje ob različnih projektih publikacijah: naj bo publikacija le odraz pragmatično prilagojene vsebine projekta (ker vsi vemo, kako se v procesu oblikovanja projektne prijave vsebine klesti in prikrojuje razpoložljivim kapacitetam) ali naj pusti projekt za seboj kvaliteten monografsko publikacijo, ki bo dobro služila svojemu namenu tudi onkraj projektnega obdobja? V slovenskih razmerah in na našem vsebinskem področju je v resnici velika škoda, da se redko razpoložljivih finančnih sredstev ne uporabi bolj smotrno. Ampak kot rečeno, tu se dotikam že precej bolj splošne problematike.

Ob koncu naj poudarim, da je knjigo vsekakor koristno pridobiti (ob nakladi 2000 izvodov to zagotovo ne bo problem), a uporabljati ob upoštevanju zgoraj omenjenega.

NEJC JOGAN

Ob skupnih stotridesetih letih botaničnega tandema Andrej Seliškar – Branko Vreš

Sta dva, dve osebnosti, Andrej deset let starejši, dolgoletna sodelavca in prijatelja, z veliko podobnimi značjskimi lastnostmi, prav tako s podobno strokovno usmerjenostjo. Ko govoriš ali pišeš o enem, takoj pomisliš tudi na drugega.

Samo nekaj prebliskov naše skupne poti, brez točnih letnic in natančne kronologije, kar pritiče mojemu obupno slabemu spominu.

Oba sem spoznal, ko sem se jeseni 1986 zaposlil na Biološkem inštitutu Jovana Hadžija ZRC SAZU. Tam so bili nekateri že poklicno uveljavljeni izkušeni gozdarji, med mlajšimi pa le biologi. Z velikim veseljem do fitocenologije, a s povsem luknjičavim biološkim in botaničnim znanjem, bi zlahka postal tarča posmeha ali vsaj prizanesljivega muzanja. Branko je bil prvi, ki me je vzel v roke, in to na izjemno tenkočuten način. Če zdaj pomislim, si je vzel zame neverjetno veliko časa in me umirjeno, potrpežljivo poučeval. Vsakemu botaničnemu začetniku bi želel takega mentorja. Enako je bilo na terenu. V spominu mi ostaja Zasavje, ko mi je pokazal švicarsko drežico (*Selaginella helvetica*), nekaj drobnega, kar moje oči prej niso znale niti opaziti, kaj šele določiti.

Andrej je v tistih letih postal zelo razumevajoč in topel predstojnik, a nanj se je, ob zamenjavi sistema, zgrnilo hudo breme in veliko problemov; na svoje strokovno in znanstveno delo je moral skoraj pozabiti.

Z razvojem osebnih računalnikov sta Andrej in Branko, skupaj z bistrim in nadarjenim Andrejevim sinom Tomažem, začela snovati računalniški program in podatkovno bazo FloVegSi. K sodelovanju sta vabila tudi mene, a držal sem se zelo ob strani. To so bili že časi, ko ni bilo več dovolj napisati po en članek na leto, zahteve predstojnikov oz. sistema so postajale vedno večje, zbal sem se za svojo službo. Imel sem možnost bivanja in